

**OBRZYDŁY** (60) *part praet act*

*comp* obrzydł(e)jszy (1).

o *prawdopodobnie jasne* (tak w o-).

*sg m N* obrzydły (4). ♦ *G* obrzydł(e)go (1). ♦ *A* obrzydły (2). ♦ *I* obrzydłym (4). ♦ *f N* obrzydła (8). ♦ *G* obrzydł(e)j (5). ♦ *I* obrzydła (2). ♦ *n N* obrzydł(e) (4). ♦ *G* obrzydł(e)go (2). ♦ *A* obrzydł(e) (4). ♦ *L* obrzydłym (1). ♦ *pl N m pers* obrzydli (1). *subst* obrzydł(e) (6). ♦ *G* obrzydłych (3). ♦ *A* *subst* obrzydł(e) (6). ♦ *I m* obrzydł(e)mi (3) *RejPos* (2), *RejZwierc*; obrzydłymi, obrzydł(e)jszymi (3) *CzechRozm*, *NiemObr*, *WujNT*. *f* obrzydł(e)mi (1).

*Sł stp*, *Cn brak*, *Linde XVI i XVIII w.*

*Budzący odrazę, niechęć; abominabilis, odibilis PolAnt; abominandus Vulg, Modrz (60) :*

**a.** *Odrażający moralnie, wywołujący pogardę, potępienie; występny, niegodziwy (59) :* Służyli fprośnym bálwánom z drzewá vrzeżánym/ Przyśfli w froye á obrzydłe zgorśfenye przed Pánem *LubPs* Y3v, R3v *marg; BibRadz* I 108d *marg*, 2.*Mach* 4/38; *RejAp* 102v; iáko fą niektorzy tak przemierzli [...] á ząwdy przyczynę naydą/ o co fie fkarzyć ná przyiacielá. Co iáko obrzydła rzecz iest/ káždy to baczy. *Górndworz* M3, Ee, Mm6v; *RejPos* 79; A wždybyś dármo nie liczył zegáru/ y zdaćiby fie dłuźszy dzień/ y dłuźszy żywot/ niżli w onym obrzydłym próżnowaniu twoim. *RejZwierc* 160v, 96, 173v, 194; Kto fię bąwi słowy mnogimi będzie obrzydłym/ á kto fobie fwobodę przywłázcza przychodzi w nienawiść. *BudBib Eccli* 20/8, *Iob* 15/16; *CzechRozm* 14v, 157; *CzechEp* 358; á fchadzamy fię/ nie ku zabobonom/ áni ná obrzydłe bálwochwáltwo/ ále ná prawdziwą chwałę imienia Páńfkiego *NiemObr* 23, 163; [o *Kreteńczykach*] Wyznawáiąc iż Bogá znáią: lecz fię vczyнкámi ząpieráią/ będąc obrzydłymi y niepoślufznymi/ á do káždego vczynku dobrego niepoślobnemi. *WujNT* *Tit* 1/16.

*obrzydły u kogo (2): BibRadz Deut* 18/12; A na żádny piłmá froyey nie wołáią iáko ná ten obrzydły y u Bogá y u ludzi grzech [pychę]. *RejZwierc* 53v.

*obrzydły komu (10): BibRadz Prov* 15/8, 9, 20/23; Dziści pożyczý/ á iutro fię będzie vpominał/ á tákowyc iest obrzydły y Bogu y ludziám. *BudBib Eccli* 20/16; *ModrzBaz* 33; *WerGośc* 212 [2 r.], 236; *Phil* Q2; Wízák mu y ci wielekroć obrzydli bywáią/ Którzy równo boleiąc płákác pomagáią. *Górntroas* 60.

*obrzydły przed kim, przed czym (4): LubPs* V5 *marg; BibRadz* I 303d *marg*; Lud then iż był złego fumnienia/ á opócz boiážni Bożey/ tedy wśzytki iego ofiáry były obrzydłe/ a iáko plugáłthwo fprośne przed oczýmá iego *BibRadz* I 381b *marg; CzechRozm* 163.

*W połączeniach szeregowych (2): BibRadz* II 141b *marg*; Abowiem pátrż kto fie iuż w táki obrzydły/ niewolny/ nieucćiwy/ á zábáwiony żywot wda/ iesliże ślufźnie dobrze poštánowionym człowiekiem zwác go może. *RejZwierc* 105; *OrzJan* 22.

*W przeciwstawieniach:* »obrzydły ... poczcziwy, wdzięczny; być obrzydłym ... podobać się« (3): Iáka iest obrzydła chwałá bálwánów przed obliczym Bożym/ á iáko wdzyęcna ferdeczna chwałá Pánu Bogu. *LubPs* V5 *marg*; Ofiárá niepobożnych iest obrzydła Pánu [*abominatio Domini*]/ á modlitwá fprawiedliwych podoba fie iemu [*voluntas eius*]. *BibRadz Prov* 15/8; *Górndworz* Mm2v.

W charakterystycznych połączeniach: obrzydłe(-y, -a) bałwochwalstwo, bogi, burzki, chwała, człowiek, duma, gnuśność, grzech (2), kupiectwo, mądrość, męžobojca, mowa, nauka, obyczaj, pijaństwo (2), prawo, prożnowanie, rzecz (2), sława, sprawa, sprośność, wszeteczeństwo, występki, zabobon, zbytek (2), zgorszenie, złość (2), żywot.

Wyrażenia: bibl. »obrzydły ołtarz« = o ołtarzu postawionym bogom pogańskim (1): także y ty Ieruzalem obrzydłycheś ołtarzow náłtawiało [posuistis aras confusionis] podług liczby vlic twych/ ołtarzow ku kadzeniu Báálowi. *BibRadz Ier* 11/13.

»obrzydłe spustoszenie« = o ołtarzu Zeusa ustawionym na szczycie świątyni w Jerozolimie (2): A gdy wyrzycie obrzydłe ípułtośzenie [abominationem desolationis] (marg) ktore ieść przepowiedziáne od Dánielá Proroká [Dan 9/27] (-) [...] tedy ci ktorzy łą w Iudŕkiej žiemii; niech vćiekáią ná gory *WujNT Mar* 13/14, s. 174.

Szeregi: »nieczysty i obrzydły« (1): owżem byľmy ie [małżeństwa świętych patryjarchów] zá nieczyłte poczytać muľeli/ y zá obrzydłe przed Bogiem. *CzechRozm* 163.

»plugawy, obrzydły« (1): Abowiem to plugáwe Bogu y ludźiom pocźciwym obrzydłe pijaństwo/ nie tylko łzkodźi duży/ ále też łzkodźi ciálu y mieřzkowi. *WerGość* 212.

»obrzydły, (a, i) przemierzył (a. obmierzył, a. mierziony)« [szyk 3:2] (5): *BibRadz* II 138b marg; *RejPos* 92; *RejZwierc* 24; Czárownicy Fáraónowi/ [...] wedle bogá nád inłze ludzie/ zacnieyřzymi nie byli. Owżem obrzydleyřzymi y więcey przemierzłymi. *CzechRozm* 104; Y zgániwřzy nikczemne y íproľne mowy y díputácy o Bogu/ [Erazm] gáni też y vkázuie obmierzłe y obrzydłe mowy o Chriřtuřie *CzechEp* 76.

»([nie]) sprośny a (ani, i) obrzydły« [szyk: 5:1] (6): [mówi Judyt Holofernesie] nie popeľnił zemną žadney íproľney áni obrzydley złości [in pollutionem et confusionem]. *BibRadz Iudith* 13/19[20], I 381b marg; Philozophowie wieku przełřłego/ [...] zawřdy walczyli [...] á s íproľnemi/ á z obrzydłymi wyłłepki ludźkami *RejZwierc* 23v; *BudBib Iudith* 13/19[20]; *NiemObr* 159, 165.

»szpetny i obrzydły« (1): A Ták rozwařny człowiek/ obaczywřzy ty ízpetne przypadki/ y ty obrzydłe łzkody s tego ták zářrářłówanego vmyłľu řwego. [...] będzieli chciał ty ářfekty á ty ízpetne przymioty/ [...] záwřdy zwyciężyć *RejZwierc* 155v.

»obrzydły a śmierdzący« (1): Nie pomárlić też oni wřzetecznicy/ oni Neronowie/ Sárdánápalowie/ Dioniziufowie/ [...] ále pátrž iáka řlawá ich obrzydła á řmierdząca *RejZwierc* 136v.

**a.** Nieczysty (o pokarmach zakazanych przez Zakon Mojřeszowy) (3) : ktore [gadżiny] řie włóczą po žiemii/ tych wy ieść nie będzićie/ bo łą obrzydłe [non comeditis ea, quia abominatio sunt]. *BibRadz Lev* 11/42.

obrzydły u kogo (1): Wřzelka gádźiná płáźáiąca řie po žiemii/ obrzydła [abominatio est] v was będzićie/ áni ieć będzićie. *BibRadz Lev* 11/41.

Szereg: »obrzydły a nieprzyjemny« (1): A iełřłby to miano ieść trzećiego dñiá/ tedy to obrzydłe á nie przyjemne będzie [prophanum erit non placebit]. *BibRadz Lev* 19/7.

**b.** Nieprzyjemny, brzydki (1) :

Szereg: »obrzydły a kwaśny« (1): gdy řłońce ku žimie řie řkłánia/ á žiemię zdzieráiącz z niey kwiecie/ liřłh/ y trawę/ czyni obrzydłą/ á kwařną *GórńDworz* H6.

Synonimy: **a.** *bezecny, grzeszny, mierziony, nieczysty, nikczemny, obmierzły, ohydny, plugawy, sprosny, wszeteczny, występny*; **b.** *brzydki, szkaradny, szpetny*.

*Cf* **OBRZYDLIWY**

AS